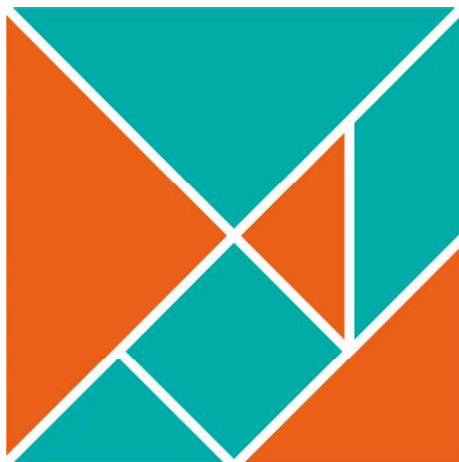

LeTSGEP-të [ojnë drejt planeve të qëndrueshme të barazisë gjinore në organizatat që kryejnë kërkime

Ky projekt ka marrë financim nga programi i Kërkimit dhe Inovacionit Horizon 2020 i Bashkimit Evropian sipas Marrëveshjes së Grantit nr. 873072

LeTSGEPs

**Programi i Trajnimit LeTSGEPs mbi Barazinë Gjinore,
Planet e Barazisë Gjinore dhe Buxhetimin Gjinor**

**Materialet e trajnimit
për partnerët zbatues**

Gjinia

- ❖ E strukturuar nga shoqëria
- ❖ Mësohet përmes proceseve të shoqërizimit
- ❖ Specifike sipas kontekstit dhe kohës
- ❖ E ndryshueshme
- ❖ Pjesë e kontekstit më të gjerë socio-kulturor

Ndërlidhja gjinore

«Gjinia është hierarkike dhe prodhon pabarazi që ndërlidhen me pabarazitë e tjera shoqërore dhe ekonomike.

Diskriminimi me bazë gjinore ndërlidhet me faktorë të tjerë të diskriminimit, siç janë etnia, statusi socio-ekonomik, aftësia e kufizuar, mosha, vendndodhja gjeografike, identiteti gjinor dhe orientimi seksual, ndër të tjera.

Kësaj i referohemi si ndërlidhje.»

Stereotipet gjinore

”.. Stereotipet gjinore janë (në fakt) ide të paracaktuara ku meshkujve dhe femrave u caktohen në mënyrë arbitrare karakteristika dhe role të përcaktuara dhe të kufizuara nga gjinia e tyre. Stereotipet seksuale mund të kufizojnë zhvillimin e talenteve dhe aftësive natyrore të djemve dhe vajzave, grave dhe burrave, përvojat e tyre arsimore dhe profesionale, si dhe mundësitë e jetës në përgjithësi. Stereotipet për gratë rezultojnë dhe janë shkak i qëndrimeve, vlerave, normave dhe paragjyqimeve të rrënjosura thellë ndaj grave. Ato përdoren për të justifikuar dhe ruajtur marrëdhëniet historike të pushtetit të burrave mbi gratë, si dhe qëndrimet seksiste të cilat pengojnë përparimin e grave ...” (EIGE, 2020, fq.1).

Barazia Gjinore

“... i referohet **të drejtave, përgjegjësive dhe mundësive të barabarta** të grave dhe burrave, vajzave dhe djemve. Barazia nuk do të thotë që gratë dhe burrat do të bëhen të njëjtë, por që të drejtat, përgjegjësitë dhe mundësitë e grave dhe burrave nuk do të varen nga fakti nëse ata janë të lindur mashkull apo femër. Barazia gjinore nënkupton që interesat, nevojat dhe përparësitë e grave dhe burrave merren parasysh, duke **njohur diversitetin** e grupeve të ndryshme të grave dhe burrave. Barazia gjinore nuk është çështje e grave, por duhet të shqetësojë dhe angazhojë plotësisht burrat, si dhe gratë. Barazia midis grave dhe burrave shihet si **çështje e të drejtave të njeriut** dhe si parakusht dhe tregues i **zhvillimit të qëndrueshëm** me fokus te njerëzit ... ”(EIGE, 2020, p.1).

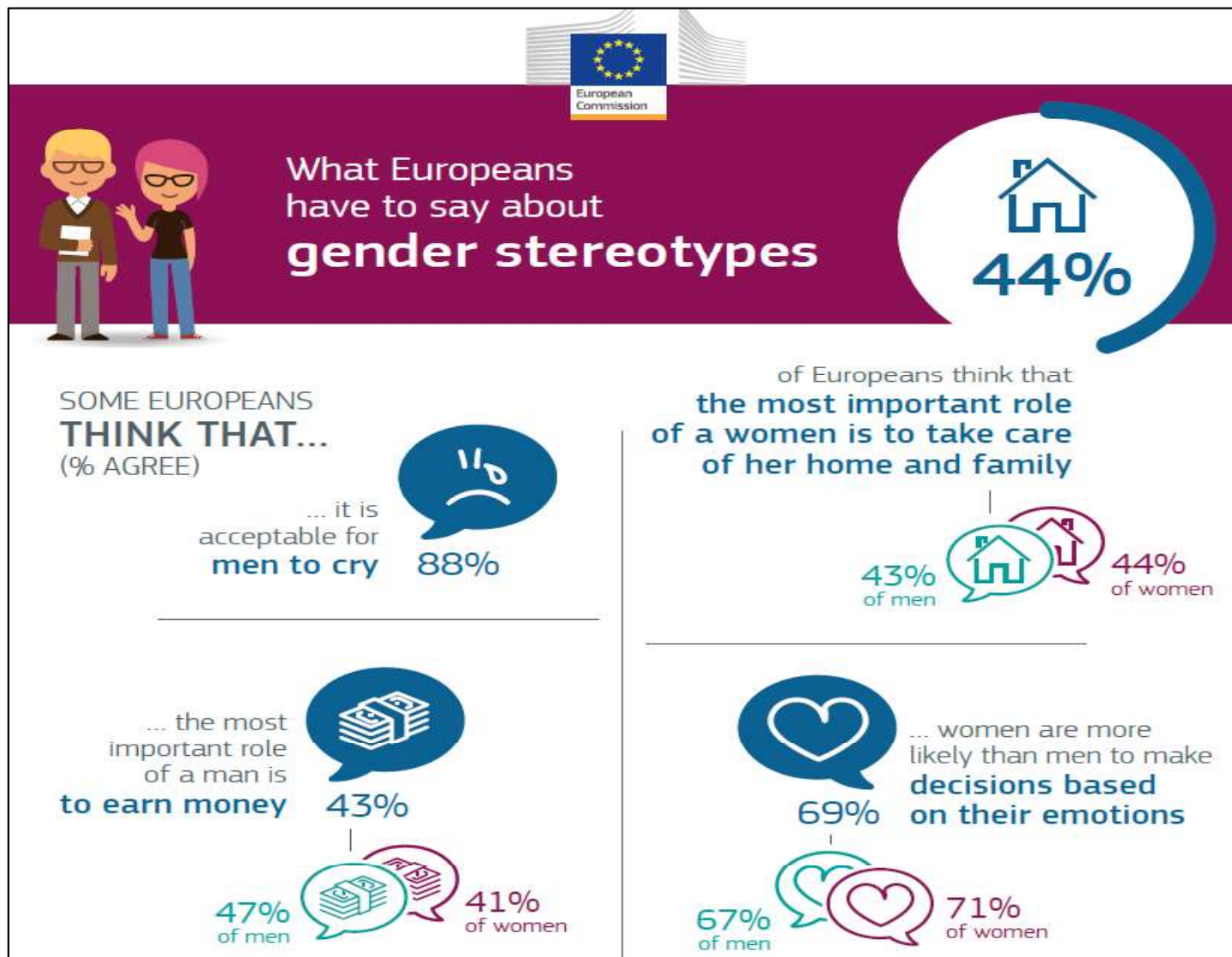
Integrimi gjinor

“... Shqyrtimi sistematik i dallimeve midis kushteve, situatave dhe nevojave të grave dhe burrave në të gjitha politikat dhe veprimet e Komunitetit. Integrimi gjinor është (ri)organizimi, përmirësimi, zhvillimi dhe vlerësimi i proceseve të politikave, në mënyrë që perspektiva e barazisë gjinore të përfshihet në të gjitha politikat, në të gjitha nivelet dhe të gjitha fazat, nga aktorët që normalisht përfshihen në politikëbërje. Përfshirja e perspektivës gjinore është procesi i vlerësimit të implikimeve që ka për gratë dhe burrat çdo veprim i planifikuar, përfshirë legjislacionin, politikat ose programet, në të gjitha fushat dhe në të gjitha nivelet. Është një mënyrë për t'i futur shqetësimet dhe përvojat e grave si dhe të burrave në një dimension përfshirës të hartimit, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të politikave dhe programeve në të gjitha sferat politike, ekonomike dhe shoqërore, në mënyrë që gratë dhe burrat të përfitojnë në mënyrë të barabartë dhe pabarazia të mos përjetësohet. Qëllimi përfundimtar është arritja e barazisë gjinore...”(EIGE, 2020, fq.1).

Buxhetimi gjinor

Buxhetimi gjinor mund të shihet si strategji për të zbatuar integrimin gjinor në procesin buxhetor

Stereotipet gjinore në BE

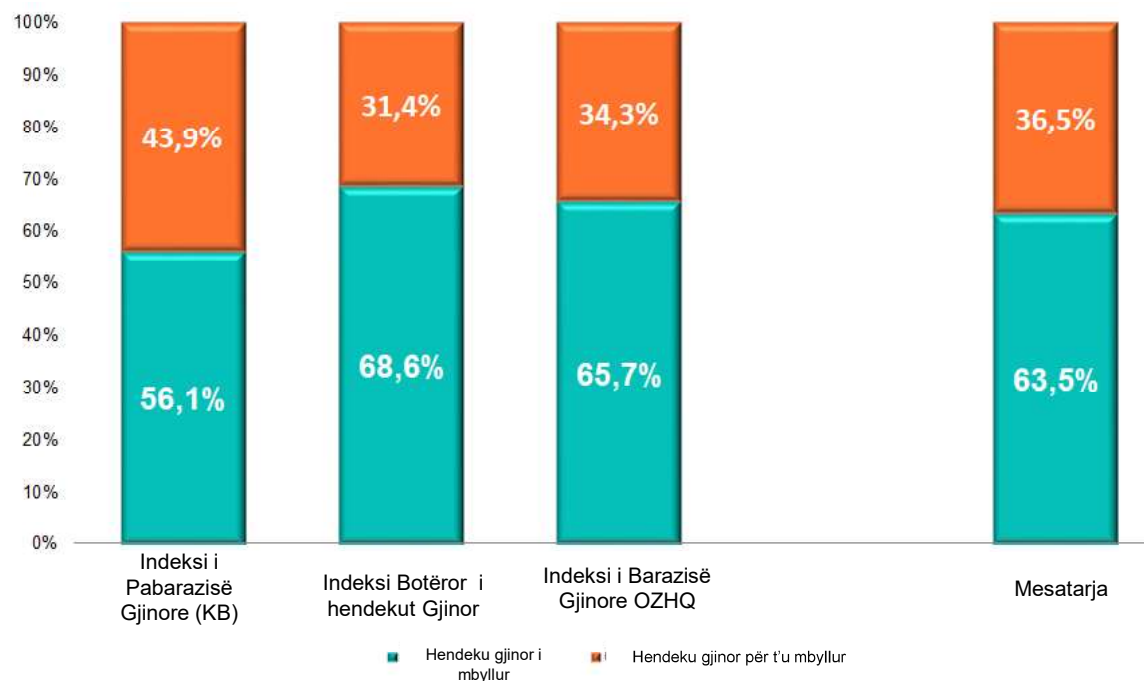

Stereotipet gjinore mund të vërehen në arsimin e lartë si dhe kërkimin shkencor

- ❖ stereotipet gjinore si pengesë për arritjen e barazisë më të madhe gjinore.
- ❖ në moshën 15 vjeç, djemtë dhe vajzat pritet të ndjekin karrierën në fusha stereotipe specifike për gjininë, pavarësisht nga lëndët në të cilat ata janë të aftë (OECD, 2017)
- ❖ është provuar se stereotipet e paracaktuara në shkencë pengojnë vetë-identifikimin e grave të reja me lëndë dhe fusha akademike STIM dhe gjithashtu ndikojnë negativisht në vetë-konceptimin dhe interesat e tyre mbi lëndët. Këto, nga ana tjetër, i pengojnë studentet femra të zgjedhin degët shkencore dhe të vazhdojnë karrierë në shkencë.
- ❖ gratë e reja nuk janë të përfaqësuara mjaftueshëm në shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë (STIM). Gratë përbëjnë më pak se 20% të aplikantëve në programet e nivelit të arsimit të lartë në shkenca kompjuterike në vendet e OECD dhe vetëm rreth 18% të aplikantëve inxhinierikë. OECD (2017).

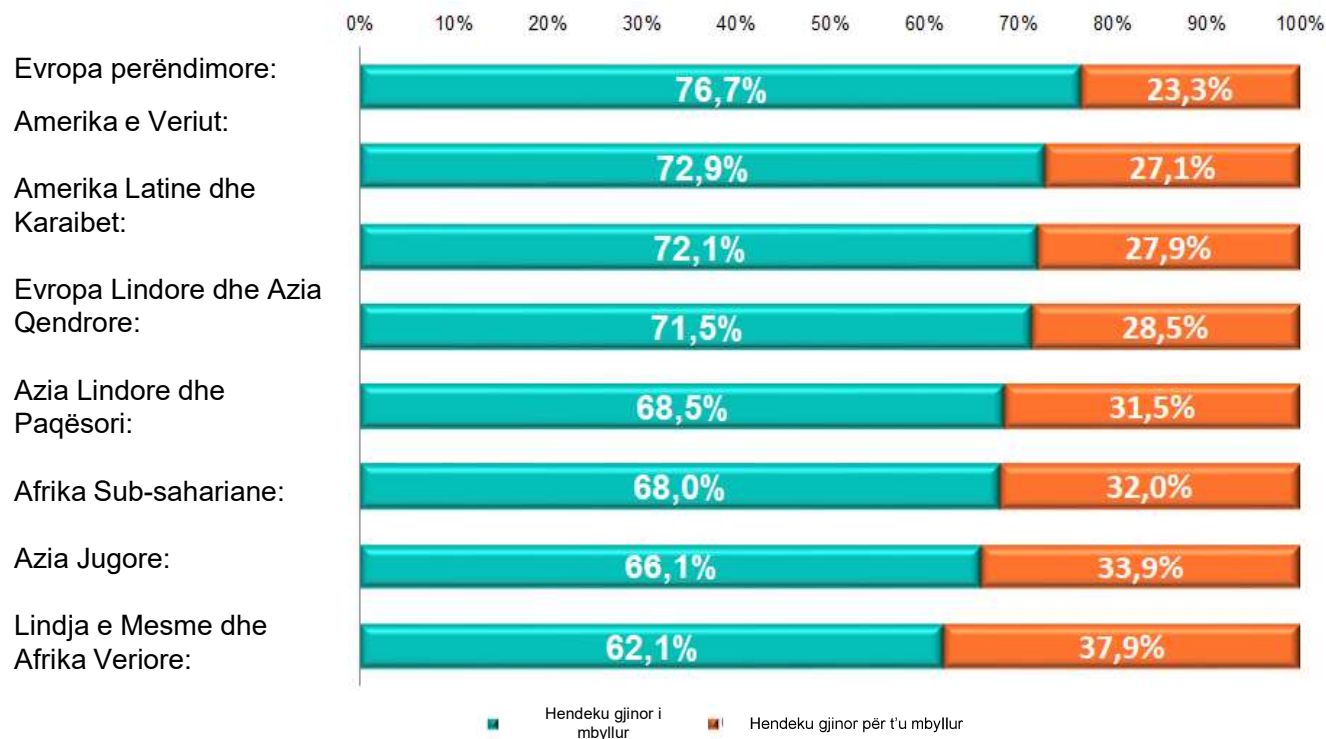
Ndjekja e barazisë gjinore: një betejë e vështirë. Paris: Botimi i OECD.

Si është Barazia Gjinore sot në botë?

HENDEKU I PËRGJITHSHËM GJINOR: Duke pasur parasysh 100% të nivelit të plotë të barazisë gjinore në nivel global, Indeksi i Pabarazisë Gjinore i Kombeve të Bashkuara shënon 56,1% (2018), Indeksi Botëror i Hendekut Gjinor tregon 68,6% (2020), OZHQ-të (Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm) Indeksi i Barazisë Gjinore shënon 65,7% (2019).

Si është Barazia Gjinore sot në Evropë?

HENDEKU GJINOR në Evropë: Evropa është gjithmonë ndër rajonet me indekset më të larta në botë. Me ritmin aktual bota mund të arrijë barazinë e plotë gjinore brenda 99,5 vjetësh, Evropa Perëndimore për 54,4 vjet, për 59 vjet në Amerikën Latine dhe Karaibet, për 71 vjet e gjysmë në Azinë Jugore, për 95 vjet në Afrikën Sub-Sahariane, për 107 vjet në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore, për 140 vjet në Lindjen e Mesme dhe Afrikën Veriore, për 151 vjet në Amerikë e Veriut dhe për 163 vjet në Azinë Lindore dhe Paqësor.

Si paraqitet Barazia Gjinore në fushat kryesore?

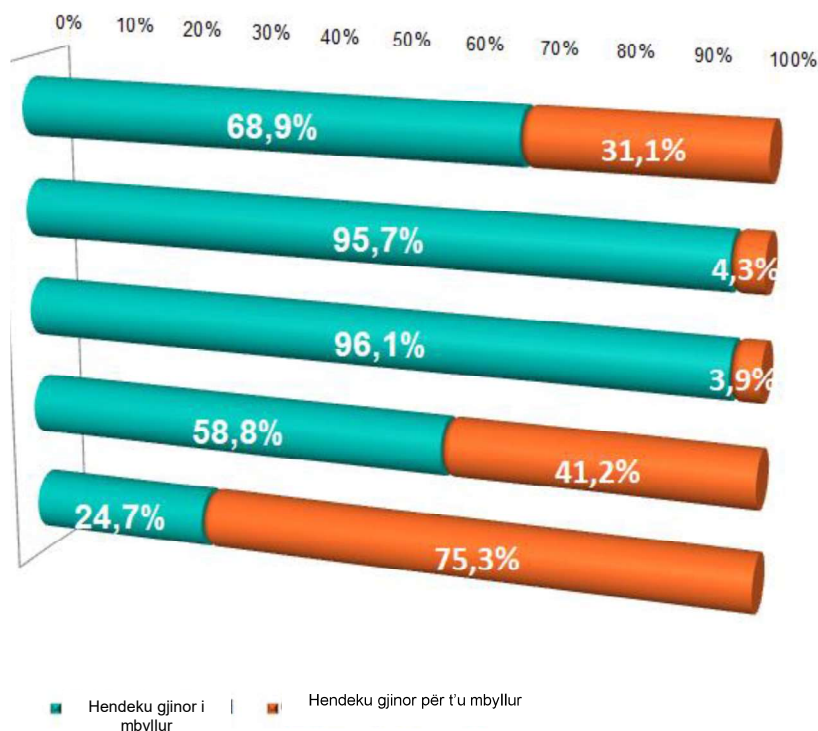
Indeksi Botëror i Hendekut Gjinor

Nën-indeksi i Shëndetit dhe Mbijetesës

Nën-indeksi i Arritjes Arsimore

Nën-indeksi i Pjesëmarrjes dhe Mundësive Ekonomike

Nën-indeksi i Fuqizimit Politik

Nën-indeksi i HENDEKUT GJINOR: Duke marrë parasysh katër nën-indeksat e Indeksit botëror të Hendekut Gjinor 2020, hendeku gjinor është pothuajse i mbyllur në nivel botëror në zonat që sigurojnë aktivitete riprodhimi dhe përkujdesjeje **si Shëndeti dhe Mbijetesa** (i mbyllur me 95,7%) dhe **Arritja Arsimore (96,1%)**, ndërsa fushat më afër aktiviteteve që kanë të bëjnë me prodhimin ende kanë rrugë të gjatë për të arritur barazinë gjinore: hendeku është mbyllur vetëm me 58,8% në nën-indeksin **e Pjesëmarrjes dhe Mundësive Ekonomike** dhe me 24,7% për nën-indeksin **e Fuqizimit Politik**.

Barazia gjinore në BE: punë shtëpiake

**Punë
shtëpiake:**

- 22 orë në javë punojnë gratë vs 9 orë burrat
- 80% e përkujdesjes ofrohet në mënyrë informale, 75% e tyre janë gra.

Barazia gjinore në BE: Tregu i punës

Hendeku gjinor
në Tregun e
Punës

- +11,6% është diferenca midis shkallës të punësimit të grave dhe burrave në BE
- Gratë përbëjnë 10% të punëtorëve të ndërtimit, 25% të bujqësisë, pyjeve, peshkimit dhe transportit
- Burrat përbëjnë 25% të punonjësve në arsim dhe 20% të punonjësve në aktivitetet shëndetësore dhe shoqërore

Barazia Gjinore në BE: Ndarja në Arsim

Ndarja gjinore në arsim dhe punë

- Ne vendet e Organizatës për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD), 1 në 4 studentë me performancë të lartë në STIM pritet të vazhdojnë karrierën si inxhinierë ose shkencëtarë, kurse gratë, 1 në 6
- 1 në 3 vajza pritet të punojë si profesioniste e shëndetit, për djemtë raporti është 1 në 8
- Raporti i burrave që punojnë në sektorin digjital është 3, 1 herë më shumë se i grave.
- Vetëm 22% e programuesve të IA janë gra

Barazia Gjimore në BE: Hendeku Gjiner i Pagave

Hendeku gjiner
në pagë

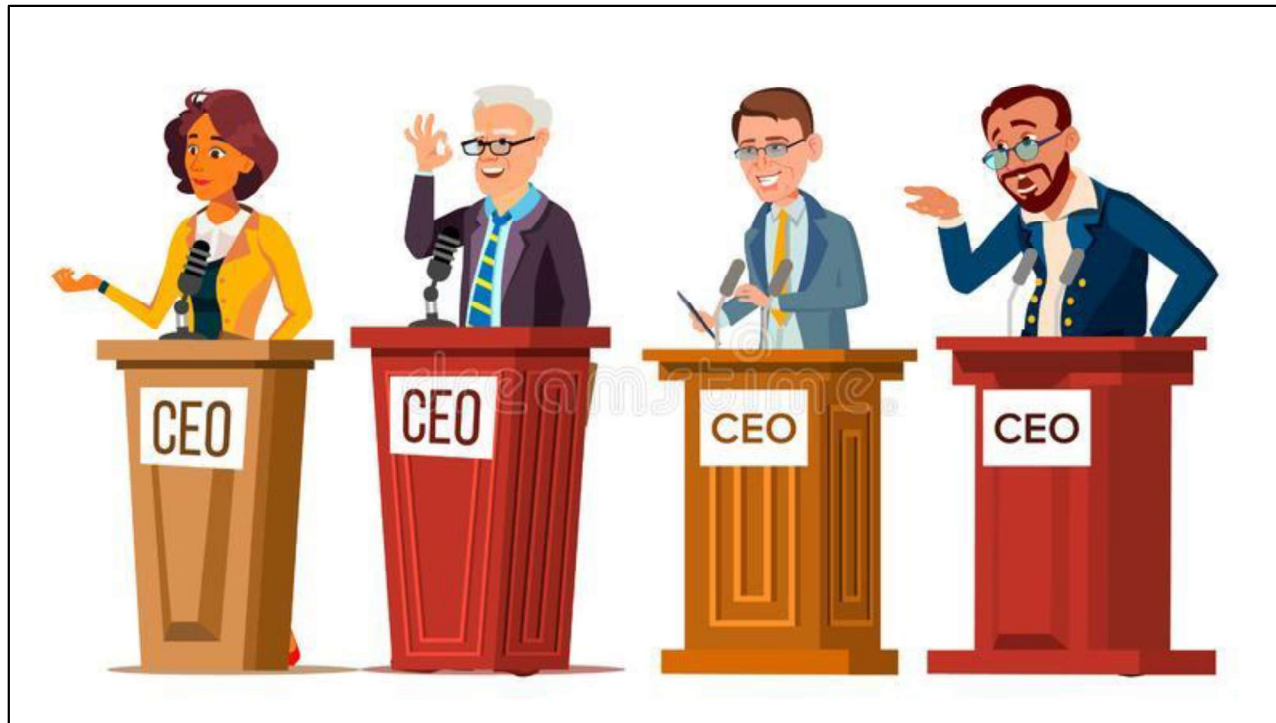
- 15.7% Hendeku gjiner në pagë në BE
- 30.1% Hendeku gjiner në pensione në BE

Barazia Gjinore në BE: Vendimmarrja dhe politikat

Hendeku gjinor në
vendimmarrje dhe
politika

- Gratë përbëjnë 7.5% të Kryesuesve të Bordeve dhe 7.7% të Drejtorëve Ekzekutivë në listën e kompanive më të mëdha të BE.
- 32.2% e deputetëve të parlamenteve kombëtare në BE janë gra

Barazia gjinore në BE: Dhuna kundër grave

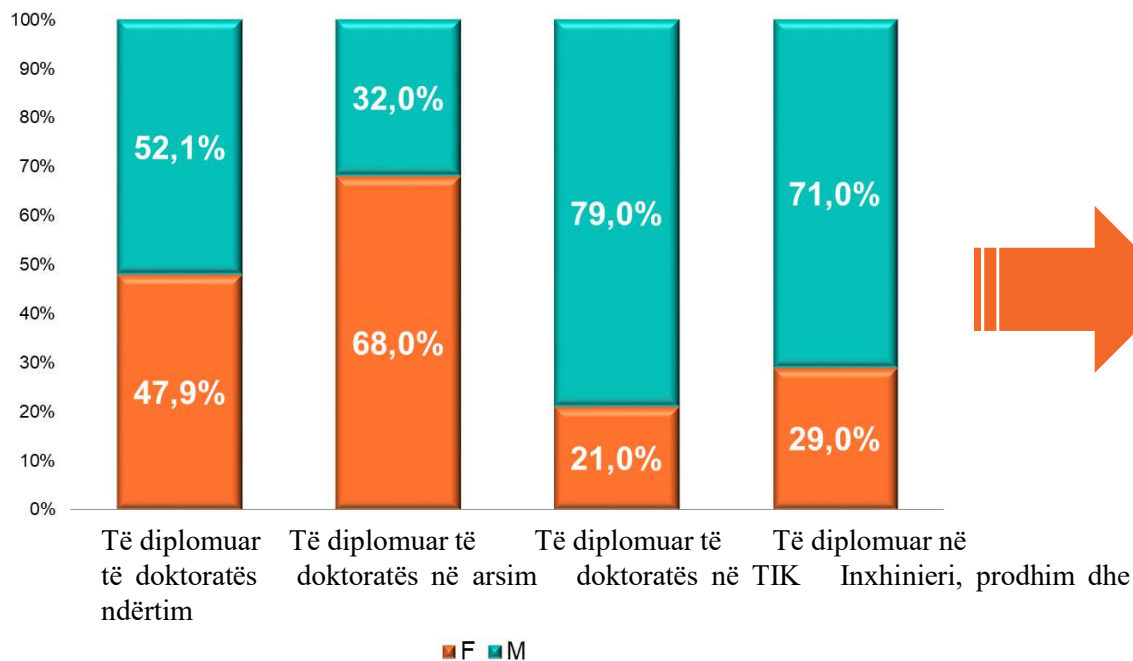
Dhuna ndaj grave

- 33% e grave në BE kanë përjetuar dhunë fizike dhe/ose seksuale
- 22% e grave në BE kanë përjetuar dhunë nga një partner intim
- 55% e grave në BE janë ngacmuar seksualisht

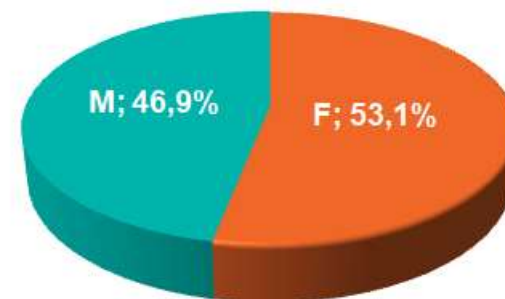

BGJ në Kërkime Shkencore: Të diplomuar në doktoraturë dhe punë në Sh&T

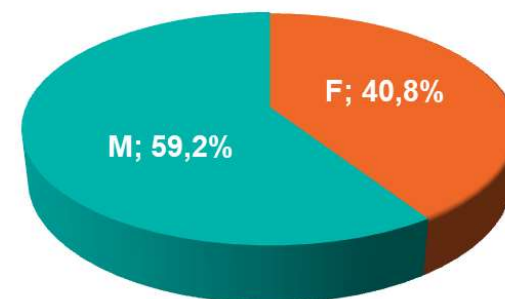
Gratë kanë arritur 47,9% të të diplomuarve të doktoratës në nivel BE në 2016, 68% të diplomuarve të doktoratës në arsim, 21% në teknologjitë e informacionit dhe komunikimit dhe 29% në TIK.

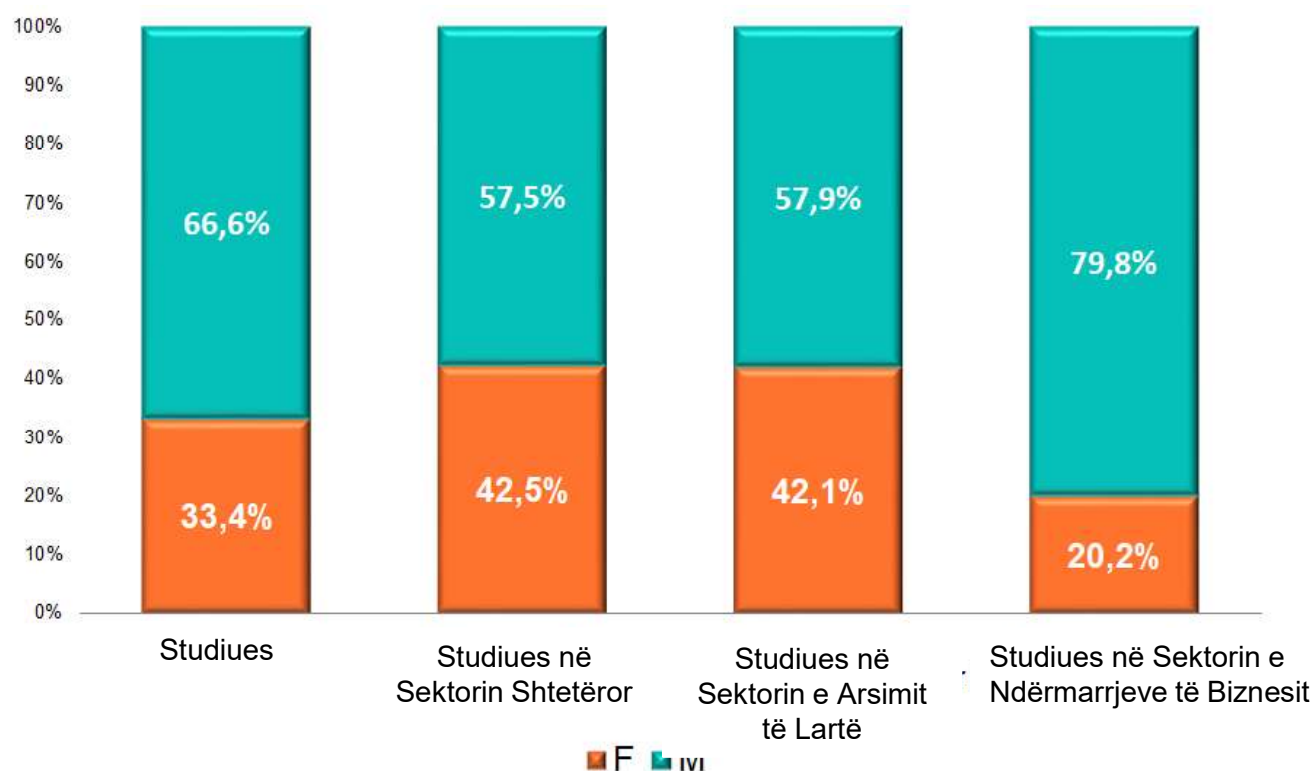
Profesionistë dhe teknikë

Shkencëtarë ose inxhinierë

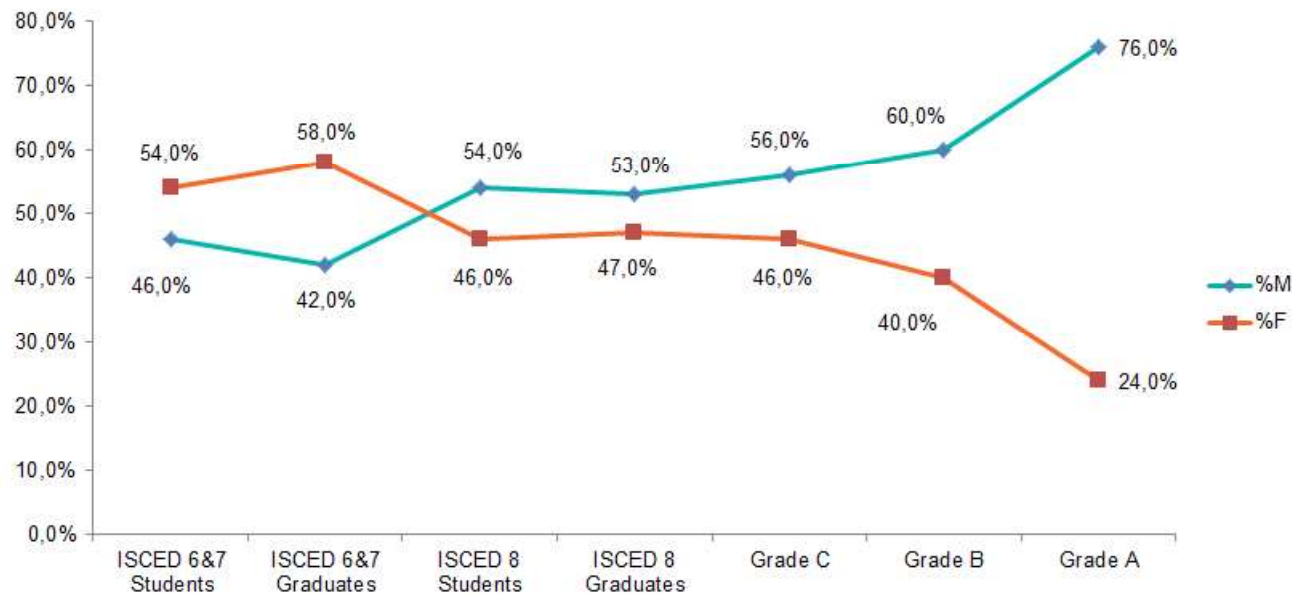

BGJ në Kërkimet Shkencore: Studiuesit

Kushtet e ndryshme të punës të studiuesve dëshmojnë një prani më të lartë të grave mes punonjësve me kohë të pjeshme (13% e grave dhe 8% e burrave) dhe në "punësimin e pasigurt" (8,1% të grave dhe 5,2% të burrave), ndërsa hendeuku gjinor i pagave ka arritur në 17% të pagës më të ulët të grave në krahasim me burrat (2014).

BGJ në Kërkime Shkencore: Karriera akademike

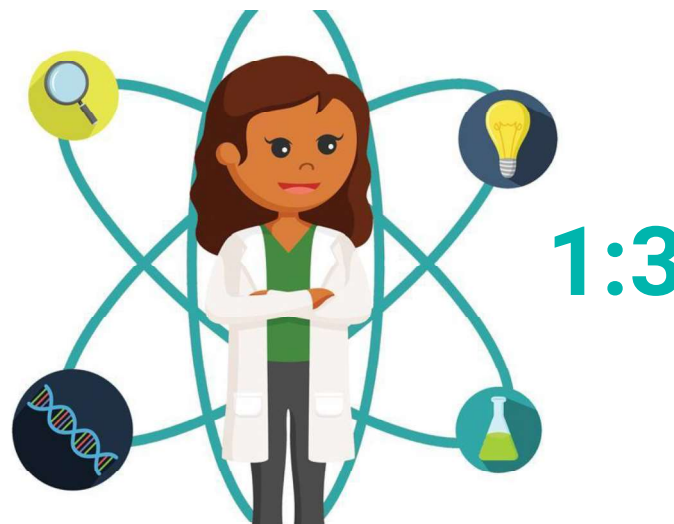

Në STIM (shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë) hendeku i karrierës midis burrave dhe grave është edhe më i madh: gratë përfaqësojnë 37% të studentëve të doktoratës, 39% e të diplomuarve të doktoratës 15% të pozicioneve akademike të klasës A.

Hendeku i karrierës gjithashtu ndikon në pjesëmarrjen e grave në vendimmarrje: në vitin 2017 në BE gratë përbënin 22% të drejtuesve të institucioneve në sektorin e arsimit të lartë, 27% të anëtarëve të bordeve të organizatave kërkimore dhe 20% vetëm të drejtuesve të bordeve

BGJ në Kërkime Shkencore: Rezultatet

Botime në të gjitha fushat e Kërkimit&Zhvillimit

Hendeku gjinor domethënës përcakton gjithashtu rezultatet e kërkimit dhe inovacionit, pasi, midis viteve 2013 dhe 2017, vetëm **32% e botimeve në të gjitha fushat e K&ZH të kombinuara janë nga gra**, me përqendrim më të lartë në fushat e shkencave mjekësore dhe bujqësore. Mes **shpikësve që përftojnë patenta**, raporti gra me burra është mesatarisht pak më shumë se një me tre, ndërsa shkalla e suksesit të financimit në marrjen e **granteve kërkimore** është më e lartë te drejtuesit meshkuj të ekipeve me 3%.

Sistemi patriarkal deri në shekullin e 18-të

BURRAT: Mbizotëronin dimensionin publik duke mbajtur pushtetin parësor mbi burimet, pronën, punën e paguar, drejtimin politik dhe autoritetin moral.

GRATË: prej tyre pritej të përmbushnin të gjitha kërkesat e dimensionit privat, duke u kujdesur për fëmijët dhe të moshuarit, duke bërë punët e shtëpisë.

Asnjë kontroll mbi trupat e tyre ose lindjet,

Asnjë reagim ndaj dhunës së burrave

Asnjë pronë private ose trashëgimi,

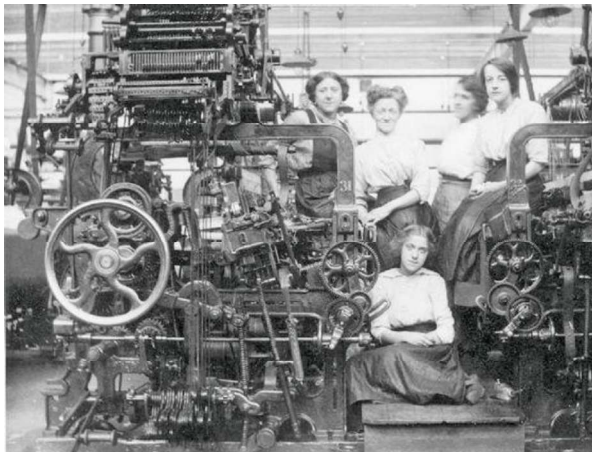
Asnjë e drejtë civile, asnjë votë

Pa arsim

Paguheshin minimalisht për punë jashtë familjes

Revolucioni Industrial shekulli i 18-19-të

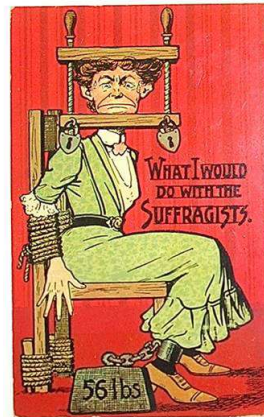

- Rritja tronditëse industriale dhe ekonomike,
 - Sistemi i ri kapitalist
 - Ndryshimet shoqërore: eksod nga jeta rurale dhe urbanizim intensiv.
 - Njerëzit e klasës punëtore ishin të paguar shumë pak (gratë edhe më pak se burrat) dhe me kushte shumë të vështira dhe jo të shëndetshme pune
 - Protestat dhe lufta e punëtorëve për më shumë të drejta të barabarta,
 - Ngritja e lëvizjeve politike të frymëzuara nga Marksizmi dhe Socializmi.
-
- **GRATË:**
 - treg i punës të paguar në masë në punët e fabrikës duke zëvendësuar punët e tyre tradicionale në shtëpi (p.sh. tekstile ose industri ushqimore).
 - punët e shtëpisë u rritën për të kënaqur nevojat e familjeve që punonin
 - Ndërgjegjësim i ri mbi statusin dhe të drejtat e punës

Vala e Parë e Feminizmit: Protestueset për të drejtën e votës

Vala e parë e Feminizmit, në shekullin XIX dhe XX u përqendrua në përmbysjen e pabarazive ligjore, kryesisht në të drejtën e votës së grave. Lëvizja *Suffragettes* filloi në 1886-1887 dhe luftoi për të drejtat e grave për të votuar. Vendi i parë që pranoi të drejtën e votës universale për burrat dhe gratë ishte Zelanda e Re në 1893, pastaj Australia pasoi në 1902, Mbretëria e Bashkuar në 1918, Shtetet e Bashkuara në 1920.

Lufta e Dytë Botërore:

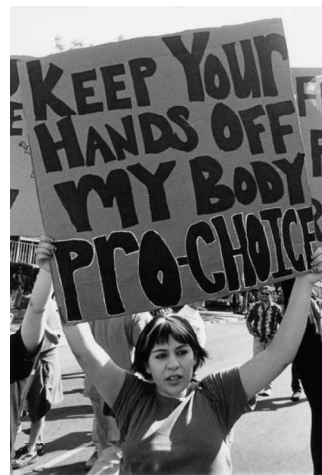
Gjatë Luftës së Parë dhe mbi të gjitha, gjatë Luftës së Dytë Botërore:

- shumë gra hynë në tregun e punës, shpesh duke zëvendësuar burrin në linjë në industrinë e luftës
- morën pjesë në luftë si partizanë në disa vende ose në shërbimin ushtarak jo luftarak në disa vende të tjera.

Pavarësisht se pas luftës shumë gra u kthyen në punët e familjes, vetëdija e tyre shoqërore dhe ndjenja e qytetarisë u rrit më tej, si dhe angazhimi i tyre në beteja politike dhe sociale për më shumë barazi gjinore në më shumë fusha.

Vala e dytë e Feminizmit:

Vala e Dytë e FEMINIZMIT (1960-1980) debati i zgjeruar për të ndryshuar rolet tradicionale gjinore në një model më të barabartë, duke fuqizuar ndjeshëm rolin e grave në shoqëri, në politikë dhe në ekonomi. Shumica e vendeve perëndimore miratuan ligje të rëndësishme për barazinë gjinore në punë, në familje, prezantuan divorcin dhe mundësinë e abortit. Të drejtat shoqërore, familjare dhe të njeriut u zhvilluan paralelisht me rritjen e numrit të grave në tregun e punës dhe patën përparim të madh në të drejtat e familjes, pabarazitë kulturore, normat gjinore dhe rolin e grave në shoqëri.

Vala e tretë e Feminizmit :

Nga vitet 1990 deri në 2000:
Globalizimi, konsumerizmi,
sistemi neo-liberal dhe ekonomia
kapitaliste mbarëbotërore.

Gratë:

Qasja individualiste ndaj
feminizmit, e zhvilluar kryesisht
në nivel personal në fuqizimin e
karrierës së grave.

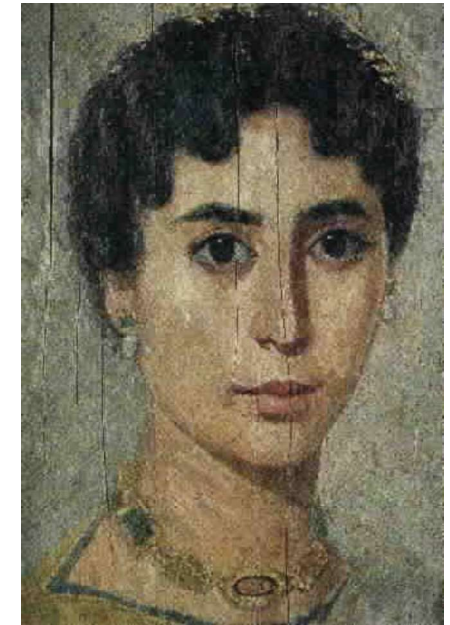
Në nivel teorik, është identifikuar
gjithashtu vala e tretë e
feminizmit, duke filluar nga vitet
1990, me fokus kryesisht në
kritikat ndaj valës së dytë dhe në
një interpretim post-strukturalist
të gjinisë dhe seksualitetit si
jashtë gjinisë binare mashkull-
femër, përveç kryqëzimit midis
racës dhe gjinisë.

Historia e grave në shkencë(1):

- Në qytetërimet e hershme gratë ishin të përfshira në fushën e mjekësisë
- Në Greqinë e lashtë gratë mund të studionin filozofinë natyrore
- Në shekullin 1 dhe 2 pas Krishtit gratë ishin aktive në studimin e proto-shkencës së alkemisë
- Në Mesjetë gratë mund të studionin dhe zhvillonin talentet e tyre kërkimore dhe shkencore kryesisht në manastire fetare
- Në shekullin e 11 -të u shfaqën Universitetet moderne, por gratë u përjashtuan prej tyre

Transkriptim mesjetar i Elementeve të Euklidit (rreth 1310 pas Krishtit) që paraqet Gruan që jep mësim gjeometrinë

Hipatia nga Aleksandria

Historia e grave në shkencë(2):

- Në kohët e hershme moderne gratë bënë kërkime kryesisht në botanikë jashtë Akademisë
- Në 1678 Elena Lukrecia Kornaro Loredan Piskopia ishte gruaja e parë që u diplomua në botë (në filozofi)
- Në 1732 Laura Basi ishte gruaja e parë në botë që mori diplomë universitare në një fushë shkencore dhe ishte profesoresha e parë grua e fizikës
- Në gjysmën e parë të shekullit XIX gratë u përjashtuan nga shumica e arsimit shkencor
- Nga fundi i shekullit të 19-të gratë filluan të studionin në kolegjet e grave dhe filluan të kenë mundësi për kërkim shkencor

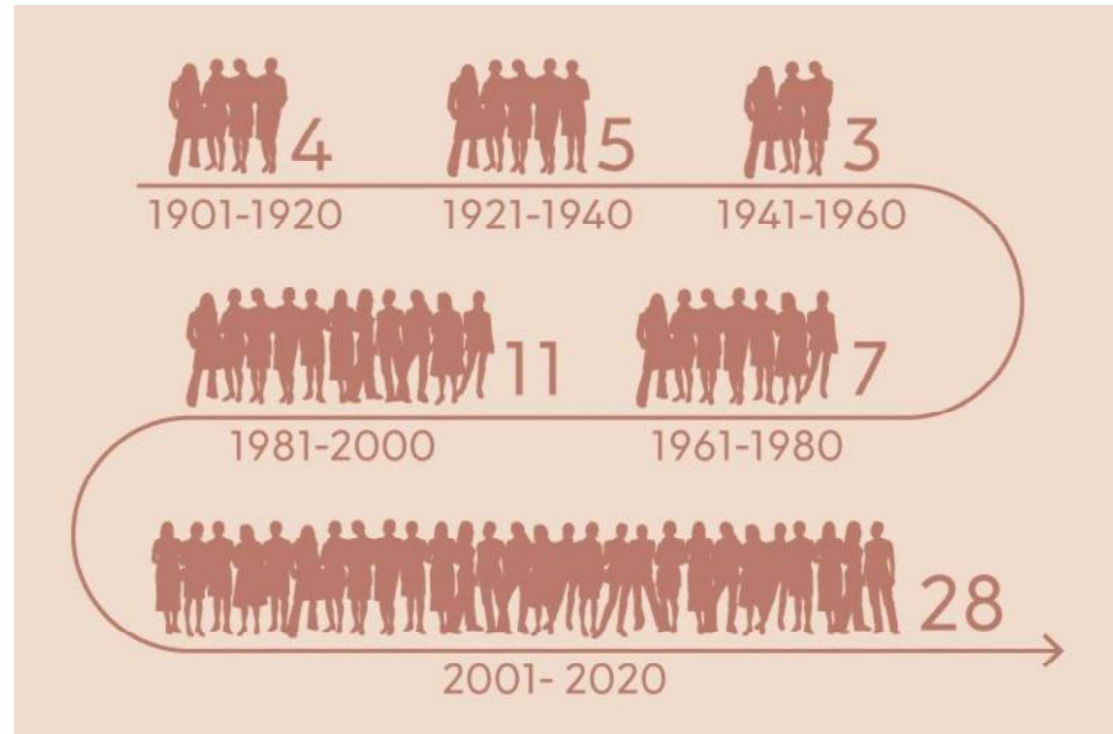

*Elena Lukrecia Kornaro
Loredan Piskopia*

Laura Basi

Gratë dhe Çmimi Nobel :

".. Çmimi Nobel dhe Çmimi në Shkencat Ekonomike u janë dhënë grave 58 herë midis viteve 1901 dhe 2020. Vetëm një grua, Mari Kyri, e ka marrë dy herë Çmimin Nobel, në Fizikë në 1903 dhe Çmimin Nobel në Kimi të vitit 1911. Kjo do të thotë që 57 gra në total kanë marrë Çmimin Nobel midis viteve 1901 dhe 2020 .. ", krahasuar me 873 burra

<https://www.nobelprize.org/prizes/facts/nobel-prize-facts/>

Konventat dhe traktatet ndërkombëtare për BGJ :

- Konventa për të Drejtat Politike të Grave (1954)
- Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Kundër Grave (CEDAW) (1979).
- Deklarata e Eliminimit të Dhunës ndaj Grave (1993)
- Deklarata e Pekinit dhe Platforma për Veprim (PFA) (1995)
- Konventa për parandalimin dhe luftën kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Konventa e Stambollit) (2014)
- Marrëveshja e Parisit (sipas Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike) (2015)

- KATËR KONFERENCA BOTËRORE PËR GRATË organizuar nga Kombet e Bashkuara
 - 1975 Meksiko Siti,
 - 1980 Kopenhagen,
 - 1985 Nairobi,
 - 1995 Pekin

Platforma e Pekinit për veprim: Fuqizimi + Integrimi kryesor

Platforma e Pekinit për Veprim. 12 çështje të Fushave Kritike

- Gratë dhe varfëria
- Arsimimi dhe trajnimi i grave
- Gratë dhe shëndeti
- Dhuna ndaj grave
- Gratë dhe konfliktet e armatosura
- Gratë dhe ekonomia
- Gratë në pushtet dhe vendim-marrje
- Mekanizma institucionale për përparimin e grave
- Të drejtat e njeriut për gratë
- Gratë dhe media
- Gratë dhe mjedisi
- Fëmijët vajza

Konferenca e Katërt Botërore për Gratë e mbajtur në Pekin në 1995, me 17.000 pjesëmarrës, 30.000 aktivistë dhe 189 qeveri të përfshira, përfaqëson edhe sot një arritje në strategjitë dhe vizionin botëror të barazisë gjinore. Deklarata e Pekinit dhe Platforma për Veprim që u lançua në fund të Konferencës, përvijon kornizën e strategjisë botërore për barazinë gjinore që mbështetet në dy shtylla kryesore: integrimin gjinor dhe fuqizimin gjinor, ndërsa janë identifikuar dymbëdhjetë fusha kritike si prioritetet kryesore për ndërhyrje nga qeveritë.

Agjenda 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm: 17 Objektiva

Angazhimi i qeverive në mbarë botën për të çrrënjosur varfërinë dhe për të arritur zhvillimin e qëndrueshëm deri në vitin 2030. Ndër 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) dhe 169 objektivat që do të arrihen deri në vitin 2030, Barazia Gjinore është përfshirë si Objektiv specifik (Objektivi nr. 5) dhe objektiv ndërsektorial në pikësynimet e tjera